משנה · אחרונים · הגר״א · סדר טהרות

אליהו רבא על משנה מכשירין

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אליהו רבא על משנה מכשירין

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אליהו-רבא-על-משנה-מכשירין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ג 5
משנה ד 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ז 6
משנה י 6
משנה יא 6
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ה 7
משנה ז 7
פרק ד 8
משנה ב 8
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 9
משנה ט 9
משנה י 9
פרק ה 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 10
משנה ו 10
פרק ו 10

משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 11
משנה ה 11

פרק א

משנה א

משקין טמאין כו'. ושלא לרצון. הכא במשקין של זב וזבה כגון רוקו ומימי רגליו שטמאים מחמת עצמן דאי במשקין שנטמאו מאחר שלא לרצון היכי משכחת לה הא משקין נמי לא מקבלי טומאה אלא א"כ חשב אותן והו"ל תחלתו לרצון. ותחלתו לרצון כל משקה מכשיר:

משנה ג

המרעיד את האילן. להשיר ממנו משקין:

ונפלו על חבירו. שהמשקין נפלו על אילן אחר וכן בשוכה שהרעידה להשיר ממנו משקין ונפלו המשקין על חברתה:

ותחתיהן זרעים. או תחתיהן זרעים שהרעיד את האילן או את השוכה להשיר מהן משקין ותחתיהן זרעים או ירקות המחוברין לקרקע ונפלו המשקין על אותן הזרעים והירקות דכולהו נפיל המשקין על המחובר לקרקע:

בש"א בכי יותן. אע"פ שנפלו המשקין בעודן מחוברין לקרקע הרי הן בכי יותן:

ובה"א אינן בכי יותן. קסברי ב"ה אין משקה מכשיר עד שיפול בתלוש. כדתניא בתוספתא המרעיד את האילן להשיר ממנו משקין ונפלו על תלושין שבו ועל מחוברין שתחתיו ב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים על התלושין בכי יותן ועל המחוברין אינן בכי יותן:

אמר רבי יהושע כו' תמה עצמך כו'. רבי יהושע אכולהו מתני' פליג דתנן להשיר ממנו משקין היוצאין בכי יותן ואע"ג דלא ניחא ליה בהני משקין כלל אלא שיושרו מן האילן ויצאו לאבוד ואתא רבי יהושע וקאמר תמה עצמך אם יש משקה טמא בתורה עד שיתכוין ויתן בידים אבל נפלו לא שנאמר וכי יתן ורבנן הוא דגזור טומאה בנפול היכא דקא מכוין לנפילה וניחא ליה בהנך משקין דליפול היכא דצריך ליה אבל הכא דלא צריך ליה להנך משקין כלל לא:

משנה ד

רבי יוסי אומר אף התחתון טהור. גרסינן:

פרק ב

משנה א

בא במים שאובין כו'. זה הכלל כל זיעה הבאה מחמת המים טמאה וכל שלא מחמת המים טהורה. והיינו טעמא דכולהו:

משנה ד

הטורף כו'. תניא בתוספתא הטורף את גגו והמכבס את כסותו אימתי יודע אם רבו גשמים או לאו בתחלה היה מנטף גסות. ועכשיו הוא מנטף טיפין עבות רבי יהודה אומר בתחלה היה מנטף טיפים חתוכות ועכשיו יורד טפה אחר טיפה:

משנה ה

אם יש בה רשות רוחץ בה מיד. דסתמא בשבילו הוחם. ואע"פ שידוע לו שהוחם בשבת מותר שהוחם בשביל הרשות וכן פסק הרמב"ם. והיינו דקתני סיפא גבי ירק אם יש בה רשות לוקח מיד שבשבילו הובא. והא דאמרינן בגמרא שיש לו עשרה עבדים הואיל ויש לו עשרה עבדים אדם חשוב הוא להחם בשבילו. דליכא למימר הואיל ויש לו הרבה עבדים סתמא הוחם אחר השבת שעושים מהר דא"כ גבי ירק מאי איכא למימר מה לי אחד המביא מה לי עשרה שמביאים:

משנה ז

מצא בה תינוק מושלך כו'. תניא בתוספתא מצא בה תינוק מושלך מחצה למחצה מטילין עליו שני חומרים ורבי יהודא אומר אם היתה שם נכרית אחת או שפחה אחת היא חשודה להשליך:

משנה י

אם רוב מכניסין לבתיהן פטור. כדתנן במעשרות (פ"א ח') בד"א במוליך לשוק אבל במוליך לביתו אוכל מהם עראי עד שהוא מגיע לביתו:

דמאי. כלומר ספיקא הוא ולא דמי לשאר דמאי:

משנה יא

ושל רביעית על של חמישית. ל"ג דבשתיהם מעשר שני. וא"נ גרסינן משום דאין מעשרין משנה על שנה:

פרק ג

משנה א

לרבנן הכל בכי יותן אפי' הצד שאינו כנגד המים שנתלחלחו מאותן שכנגד המים. ולר"י שכנגד המים בכי יותן דניחא ליה וכל שאינו כנגד המים אינו בכי יותן אע"פ שנתלחלחו מאותן שכנגד המים לא ניחא ליה דאי הוה ניחא ליה היה מניחן בשני שקים ע"ג המים והוה כולה כנגד המים:

משנה ב

חבית שהיא מלאה פירות. תניא בתוספ' אמר ר' יוסי בד"א בשל חרס אבל בשאר כל הכלים אינן שואבין וכלי אבן הרכים הרי הן ככלי חרס:

משנה ה

המטנן כו'. ה"ג המטנן בטיט הנגוב אם יש בו משקה טופח בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן רש"א בין כך ובין כך אינו בכי יותן. ור"ש אכולהו מתני' פליג כדתניא בתוספתא דר"ש פליג אמרבץ את ביתו דתניא המרבץ את ביתו במים ונתן בו שיבולין וטננו אם יש עליהן משקה טופח הרי הן בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן רש"א אע"פ שיש עליו משקה טופח אינו בכי יותן וטעמא דר"ש משום שאינו מתכוין לטנן אלא לרבץ את ביתו. ה"ג המרבץ את גרנו אינו חושש שמא היה בו חטים וטננו. ובהא אפילו רבנן דפליגי עליה דר"ש מודים דלרבץ גרנו קא מכוין וכן בעשבים מודים כדתניא בתוספתא מודים חכמים לר"ש במרבץ את גרנו שאינו בכי יותן ובמשכים להביא פסולת אם בשביל שיש עליו טל הרי זה בכי יותן ואם בשביל שלא יבטל ממלאכתו אינו בכי יותן:

רבי יהודה אומר א"א שלא לשמוח כו'. ור"י לטעמיה דאמר גבי פרה (פ"ב ד) ריי"א אם העלהו פסולה ואם מעצמו כשרה. דכל דממילא לאו כלום אלא אם כן עשה מעשה:

משנה ז

רבי יהודה אומר אי אפשר כו' אלא אם עמד והדיח באדם. באדם עמד והדיח בעינן ובבהמה טמאה לעולם טמא ובתוספתא גרסינן איפכא דר"ש בן אלעזר אומר המים העולין ברגלי אדם לעולם טמאים ריי"א מים העולים ברגלי בהמה טמאה לעולם טמאים והיינו דמתניתין:

פרק ד

משנה ב

אפילו אב הטומאה אינו בכי יותן. דאין משקה מקבל טומאה אא"כ חשב עליהם. והא דתנן בריש מכילתין משקים טמאים מטמאים לרצון ושלא לרצון. הא פרישנא לה התם במשקים דזב וזבה:

ואם נער בכי יותן. אע"פ שאינו צריך להמים דומיא דהמרעיד את האילן להשיר מהם משקים דפ"ק. בכי יותן הוא דהוי אבל טמויי לא מיטמאי אוקימנא לה בגמרין במנער בכל כחו בבת אחת הא שותתים ויורדים מטמאים בשעת פרישתם:

משנה ד

בש"א ישבר. שאם יערה כשיתלשם מן הקרקע יהיו שאובים:

ובה"א יערה. הואיל ואינו מגביהם מהקרקע אלא מטה על צדה ומערה אינם שאובים:

משנה ה

הנתזין והצפין אינם בכי יותן. ה"ה מה שבתוכה אינם בכי יותן וקתני הנתזים והצפים משום סיפא דפליגי בנתזים ובצפים:

נטלה לשפכה. אלו ואלו מודים שהם בכי יותן בפ"ק דשבת (דף י"ב) אמרינן אלא לסיפא עריבה שירד כו'. וחסרים כמה מלין אלא ה"ג התם עריבה שירד הדלף לתוכה אינו בכי יותן הניחה שירד הדלף לתוכה מים הנתזים והצפים אינם בכי יותן ושבתוכה ה"ז בכי יותן. ובתוספות כתבו ושבתוכה ה"ז בכי יותן אין זה במשנה אלא שהש"ס מדקדק מדנקט הנתזים והצפים אינם בכי יותן משמע הא שבתוכה הרי הן בכי יותן. ולדעתין לאו מדיוקא דמתני' אלא בפירוש קתני לה בסיפא ולאו כי לישנא דאייתי בגמרא דהכי אורחא דתלמודא למייתי מתני' מאי דצריכא ליה בקצרה. ומייתי רישא בירד לתוכה אינו בכי יותן לב"ה לעולם אינו בכי יותן אף מה שבתוכה ואפילו נטלה לשפכה ובסיפא מייתי ושבתוכה ה"ז בכי יותן מדקתני סיפא נטלה לשפכה אלו ואלו מודים שהם בכי יותן. ולאו דוקא נטלה לשפכה מ"ש רישא דפליגי ב"ה ומ"ש סיפא דמודו אלא סיפא לאו משום דנטלה לשפכה אלא משום דהניחה ואפילו לא נטלה לשפכה. דאי משום דנטלה לשפכה לב"ה נמי מה שבתוכה בכי יותן ובנתזים וצפים הוא דפליגי ב"ה ונטלה לשפכה דקתני איידי דתני רישא נטלה לשפכה דפליגי ב"ש וב"ה קתני נמי סיפא דהכא מודים בנטלה לשפכה והשתא הא בהדיא קתני מתני' סיפא דמה שבתוכה לב"ה נמי בכי יותן:

משנה ו
הנוגעים בקופה טמאי. דניחא לי' במים שסביבות הקופה שתודח הקופה:

משנה ט
הממלא בקילון עד ג' ימים טמאים. ואפילו ידוע שנגבו טמאים עד ג' ימים ולאחר ג' ימים אפילו ידוע שלא נגבו טהורים ור"ע פליג וקאמר בנגבו ולא נגבו תליא מלתא ולא בג' ימים שאם ידוע שנגבו מיד טהורים ואם ידוע שלא נגבו אפילו עד ל' יום טמאים ומודה ר"ע לת"ק בסתם דעד ג' ימים כדתניא בתוספתא:

משנה י
ולא יסיקם אלא בידים טהורות בלבד. מילי מילי קתני ולא יסיקם אפילו בידים טהורות שיצאו מים טמאים הבלועות מהם ויטמאו את מי הגשמים שחשבן כשהוציאם שירדו עליהם. ולא יטלטלם ולא יגעם אלא בידים טהורות שאם יגע בידים טמאות יטמא את מי הגשמים מחמת הידים:
רש"א אם היו לחין כו'. קסבר ר"ש מי פירות מבטלים למים טמאים ברוב והמשקים שמחמת עצמם הם כמי פירות כדתניא בתוספתא ר"ש אומר כו' טהורים מק"ו ומה אם מי גשמים שהם עלולים לקבל טומאה הרי הם מטהרין ברוב מי פירות שאין עלולים לקבל טומאה אינו דין שיטהרו ברוב א"ל לא אי אמרת בגשמים שהם מטהרים את הטמאים תאמר במי פירות שאין מטהרים את הטמאים:

פרק ה

משנה א
והיה לפניו נהר אחר. דוקא נהר אחר אבל באותו נהר כל הנהר הוא לרצון שאין כוונתו דוקא לטבול במקום זה וכל מקום אותו הנהר הוא לרצון. והכי תניא בתוספתא הטביל בים או בנהר אע"פ שהפליג יותר ממיל הרי הוא בכי יותן עבר בנהר אחר או שדחהו חברו או שירדו עליו גשמים ורבו טהרו שניים את הראשונים:
דחהו חברו לשכרו וכן לבהמתו. שדחם שלא בכוונה טהרו שנים:
ואם כמשחק עמו. שדחהו לנהר בכוונה לשחוק עמו ה"ז בכי יותן אע"ג דאיהו לא חשב על המים שעליו מ"מ ע"י מעשה יכול להכשיר אפילו פירות חברו וה"ה להחשיב את המים שעל חברו:

משנה ב
העושה צפור במים. שעושה בקנה צורת צפור במים:

הנתזים ואת שבה. שבקנה אינם בכי יותן דלא ניחא במים שבקנה ובנתזים:

משנה ג

רש"א בכי יותן. דומיא דמרעיד את האילן להשיר ממנו משקה דריש מכילתין (פ"א ב'):
וחכ"א אינו בכי יותן. דלא ניחא ליה כלל דבללן כדי שיגנבו:

משנה ד

רע"א לעמקו בכי יותן. דניחא ליה במים שברושם הקנה לידע כמה עמקו אע"פ שהמים התחתונים מהרושם לא ניחא ליה הואיל ואי אפשר הוי כמים שאחורי הדלי שא"א למלאות אלא א"כ היה מים אחוריו ומכשרי כדתנן רפ"ד ה"נ א"א לראות למעלה בקנה שיהיה רושם למעלה אלא א"כ יש למטה והכי תניא בתוספתא:

משנה ה

זרק אבן לבור כו'. הנתזין בכי יותן גרסינן ואת שבאבן טהורים. דניחא ליה בנתזים שבהם יודע אם יש בו מים ובמים שבאבן לא ניחא ליה דהא יודע בנתזים:

משנה ו

שהוא מתכוון שיצאו עם הצואה. ודמיא למרעיד את האילן להשיר ממנו משקים דריש מכילתין והלכה כר' יוסי שהוא היה שלחא ובקי בו:

פרק ו

משנה א

שיש להן מעשה. בירושלמי ריש תרומות אמר ואיזו מעשה שלהן ר' חונא אמר בתפוש בהן בטל ותנינן תמן הורידה חש"ו אע"פ שחשב שיודחו רגליהם אינן בכי יותן שיש להם מעשה ואין להם מחשבה ואיזו מעשה שלהם אמר ר' חונא במשפשף בהם במים. והוא מתני' דשלהי פ"ג דמכילתין:

משנה ב

וכי מפני מה טמאו מפני משקה הפה. אר' יהודה פליג דקמפליג בין לחים ליבשים א"ל ר"מ וכי מפני מה טמאו מפני משקה הפה. שדרך להתיר קשר האגודות בפה ונטמאו ממשקה הפה ומה לי לחים ומה לי יבשים. ור' יהודה סבר כלום מתירן אלא ביבשים מבחוץ ולחים מבפנים מתירן בפה ומהפך את שמבפנים לחוץ ואת שמבחוץ לפני' כדי שיתלחלח כולו אבל בלחים גם מבחוץ אינו מתירו ואין בו משקה הפה כלל. והכי אמרינן בירושלמי דדמאי פ"ה דטעמא דר"מ דמטמא משום משקה הפה משום דמתירן וקושרן בפיו להפך שבפנים לחוץ ושבחוץ לפנים דאמר התם ר' יונה בעי וכר' מאיר

מעשר מכל קלח וקלח דתנינן תמן אמר רבי מאיר וכי מפני מה טמאו מפני משקה הפה כמה דתימר תמן דרך אגודה ליתור והיא קשורה בפיו ברם הכא דרך אגודה ליתור והוא נותן מה שבפנים לחוץ ומה שבחוץ לפנים:

משנה ג

כל הדגים בחזקת טומאה. מפני שמנער את הרשתות ומפיל המים על הדגים ולאחר מותן עודן המים עליהם ומתכשרו ויש טמאין בהן ומתטמאין:

חתיכות אלתות. שחי הרבה לאחר שיוצא מן המים וקודם שימות ויחשב אוכל מתנגב מן המים שנפלו עליו מהרשתות הלכך טהור:

כל הציר בחזקת טומאה דחיישינן שמא נפלו עליהם רוב מים. אבל אם ידוע שלא נפלו עליה רוב מים טהורה. והאי תנא ר' שמעון הוא דאמר גבי עצים (ספ"ד) אם היו לחין והסיקן ורבו המשקין היוצאין מהם כו' טהורים דמי פירות מבטל ולכך ע"ה נאמנים עליהם לומר שלא נפלו עליהם רוב מים חוץ משל דגה מפני שהן מפקידין אותה כו' הלכך אינו נאמן על הדגה מפני שמפקידים אותה אצלו וחיישינן אימא נפל עליה רוב מים אצל ע"ה הנפקד והוא אינו יודע:

ראב"י אומר כו' מים כ"ש טמא. פליג בתרתי קסבר לא בעינן רוב מים אלא אפילו כ"ש טמא דציר אינו מבטלו וע"ה אינו נאמן עליו הואיל ובכ"ש מתטמא:

משנה ה

מי רגלים בין גדולים בין קטנים. בין של אדם גדול בין של אדם קטן:

לדעתו ושלא לדעתו. אמי רגלים קאי:

והמוחל כשמן כו' רמ"א אע"פ שאין עמו שמן. ואזדו לטעמייהו דתנן בטהרות (פ"ט) והמוחל היוצא מהם טהור נגמרה מלאכתן הרי אלו מוכשרין המוחל היוצא מהם ר"א מטהר וחכמים מטמאים אר"ש לא נחלקו על המוחל היוצא מן הזיתים שהוא טהור ועל מה נחלקו על היוצא מן הבור שר"א מטהר וחכמים מטמאים. ובהא פליגי ת"ק סבר מוחל עצמו הוא משקה ובמוחל עצמו פליגי ר"א ורבנן אם נגמרה מלאכתו ור"ש סבר מוחל עצמו אינו משקה ואפילו נגמרה מלאכתו דכ"ע טהור כי פליגי ביוצא מן הבור לפי שא"א בלא צחצוחי שמן ולהכי רבנן מטמאין בנגמרה מלאכתן וסתם מתני' ר"מ ות"ק דהתם היינו ר"מ דהכא. וג' מיני מוחל הן קודם שנגמרה מלאכתו דברי הכל טהור כדקתני רישא דהתם המוחל היוצא מהן טהור היוצא מן הבור בין לר"מ בין לר"ש חכמים מטמאים לא נחלקו ר"מ ור"ש אלא אם נגמרה מלאכתו ועדיין לא יצא מן הבור לר"מ בזה חכמים מטמאים ולר"ש טהור. והיינו דאמרינן בשבת בפ' חבית דתניא ר'

יעקב אומר מוחל הרי הוא כמשקה ומה טעם אמרו מוחל היוצא מתחלה טהור לפי שאינו רוצה בקיומו רש"א מוחל אינו כמשקה מה טעם אמרו מוחל היוצא מעקל בית הבד טמא לפי שא"א בלא צחצוחי שמן מאי בינייהו א"ב דאתא בתר איצצתא. כלומר ר' יעקב סבר כת"ק דטהרות שמוחל הרי הוא כמשקה ומה טעם אמרו כלומר הא דתנן בטהרות המוחל היוצא מהן טהור לפי שאינו רוצה בקיומו כלומר שעדיין לא נגמרה מלאכתו שהוא רוצה עדיין ליקח עוד כדקתני בטהרות ורוצה להניח שם עוד מה שיקח עד שיתרככו גם אותם שיקח ובתוך כך יתקלקלו הפירות האלו ולכך אינו רוצה בקיומו. ורש"א מוחל אינו כמשקה ומה טעם אמרו כלומר שמודה ר"ש במוחל היוצא מן הבור שחכמים מטמאים וקאמר מפני שא"א בלא צחצוחי שמן. וקאמר מאי בינייהו קודם שנגמרה מלאכתו לכולי עלמא טהור ולאחר שנגמרה מלאכתו שהוא יוצא מן הבור לכ"ע טמא ומשני דאתא בתר איצצתא אותם שנגמרה מלאכתם שאינו רוצה ליקח עוד ואינו יוצא מן הבור בהא פליגי ר' יעקב ור"ש כדקא פליגי ת"ק ור"ש בטהרות והיינו נמי פלוגתיי' הכא דר"ש סבר שאין המוחל יוצא מידי שמן שא"א בלא צחצוחי שמן ור"מ סבר אע"פ שאין עמו שמן שהמוחל עצמו הוא משקה ומכשיר אף בלא שמן: (שייך למ"ה):
ואין לנו כיוצא בו. שיהא הדם מטמא כבשר ובשיעורו: